

გაყვანილი			
ნომერი	მან.	კ.	მან.
12	10	6	5
11	9	5	5
10	8	4	4
9	7	3	3
8	6	2	2
7	5	1	1

კალენდარი — ერთი მაკათამი

ივერიის

გაყვანილი და ყველა განხილვითა დასაქმდნენ და მოქმედობენ: თბილისი რედაქციის: ფრანკლინის ქუჩა, მარტინის სახლი, № 5. წერეთლის გამზარდებულ საზოგადოების განცხადებას საბავშვო-სწავლო განყოფილება, სასახლის ქუჩაზე.

თბილისი განხილვის: ჩვეულებრივი სტრუქტურა გაყვით.

1877-1889 **საპოლიტიკო და სალიტერატურული გაზეთი** 1877-1889

ტელეფონი, 24 ნომერი

საკვირველი და თან სამწიგნობრო ბედი სხვეს საქართველოს ახალ-გაზრდობის განხილვებს!

უკვე ერთი და იგივე ამბავი გვესმის: „ტელეფონის გიმნაზიაში 25 რუსმა და სომხმა და ორმა ქართველმა დასარულს გურსია“.

ვერც ქუთაისის გიმნაზია წარმოკვეთის სანუგეშო სურათს; იქაც თანდათან ცვლებულა ეს ქართველი მოსწავლეთა რაოდენობა, მეტადვე უფროსს კლასსში.

რა უნდა იყოს მიზეზი, რომ იმ ქვეყანაში, რომლის ერთი ორ მილიონამდე ადამიანებმა, სე ნაკლები ნაწილი მოსწავლეთა ასრულებს გიმნაზიის კურსს?

იქნება სასწავლებლები შორს არის და მცხოვრებნი ვერ ახერხებენ ქალაქში შევიდნენ უნებნებად? არა! ქუთაისი და ტელეფონის ორველ საქართველოს სუკუთმა.

იქნება ქართველს გაკეს არა აქვს სწავლისა და განათლების სურვილი?

არა! არც ეს არის მიზეზი, რადგანაც ვიცით, რომ უკვე შეზღუდვამდე დიდ-სალი ნაწილი გიმნაზიაში შესვლის მსურველთა გრუნდებთ თავისი ოჯახში რადგანაც უკანასკნელი ადრეა რჩეა და სასწავლებლები სრულიად ახლებულია.

აბა უნდა იყოს და ზრდასწი უკვე იქნება ეს ქართველი მოსწავლენი? არა ვერც ამ მოსაზრებით იხსენება მეტი-მეტად მტრე რადგანაც ჩვენს კურსს და რედაქტორულ მოსწავლენისა.

მაშ რა მიზეზი უნდა იყოს? იტობავს გულ-ნატკენი მითხველი. უმთავრესი მიზეზი ამ სამწიგნობრო ამახის შედეგი განხილვით: უფროად მოსწავლელი ადრედაც მოსწავლითა ჩვენს ოჯახებში და თავიდანვე უცხო ენაზედ სავსის სწავლება, რის გამოც გიმნაზიის კურსი საზოგადოდ უმძიმდება უმწიგნობროდ და ვერანო ითვისებს სერობიანად იმას, რის გავება და შესწავლავს ძალიან ადვილად შეეძლება, ენა რამ ესმოდას. ბავშვის ნორმი ტვინი ვერ ერევა თან სავსისა და თან ენის მეთვისებას. თუმცა შედეგადიად დიდი ხანი მიიღოს ის აზრი, რომ სწავლება უსათუოდ დედა-ენაზე უნდა სწავლებულს, თუ გვესმის კეთილი და გონიერი ნაყოფი გამოიღოს ამ სწავლებამა, მაგრამ ჩვენში ეს აზრი უკერ შეუწინარებელი არ არის.

განხილვებში იმპერატორმა ადელფინდრე მორემ ერთს თავისს რესკრიბირებ ბრძანა შედეგი: თავნებას არ მივსცემ არც ჩემს თავს და არც სხვას ვისმე, რომ სწავლება განათლება საპოლიტიკო აზრების გასატარებელი იარაღად გაიქცეს, საპოლიტიკო უწყებათა მხოლოდ ერთად-ერთი დანიშნულებაა: უკანგროდ უნდა ესმასურებოდნენ განათლებას. ამ მოსაზრების გამო პოლიტიკა ახალ-გაზრდობას ეძლევა სამუალებს თავის დედა-ენაზედ სწავლას... და სხ. (პოლიტიკა მთავარ-მართედლის რესკრიბირი 1864 წ. 30 აგვ.)

რაც მეცხება თითონ გიმნაზიის პროგრამას, იმას წინააღმდეგ მრავალი გავტეული შედეგები

და მეცნიერი დადადებს. წინა-აღმდეგობა არიან ისეთი სავსის სწავლად უმწიგნობრო, რომელიც ცხოვრებაში სრულიად გამოუსადეგარია. მაგალითობ, ძველის ნების შესწავლის მაგიერ, რომელსაც მოსწავლე შესამდეს დროსა და შრომას აწდომებს, რამდენს სასარგებლო ცოდნას შეიძენდა ის ამ წინა განმავლობაში?

ბუნების მეცნიერების იმას სწივია, რომ ბავშვის ბევრი დრო სწავლებას სწავლისთვის, დედან-ს-ზის დატეული ოთახში, სადაც ცუდი ჰაერია, და ფიზიკურს ვარჯიშობასა და თამაშს მოკლებული არის. ამ წინა სწავლების წესი, როგორც დღეს არის, ადამიანს ბუნებას ასუსტებს და, ამასთანავე, მავნებელია, როგორც სხეულისთვის, აგრეთვე გონებისთვისაც.

ამ მხრით საპოლიტიკოად ჩათვლება მოსწავლის ადრედაც მოკლე ინტელისში, ინტელისუნდა ბავშვს თქვენ ვერა სახათ ვერა-დეს ვერც ინტელისში და ვერც მოუწერელს. ისინიდაც მზირი უდრი, მკვირცხელი, უან-მრთელი და ენერგიული, იმისთვის-რომ ინტელისედი შირვეთად უმწიგნობრო ფიზიკურს ადრედაც აქცევს უკანდადებას. „თუ სხუელი უან-მრთელია, სუელი უან-მრთელი ექნება კაცსა“¹⁾, ამბობენ ინტელისში, რომარც ძველს რომში ამბობდნენ.

რასაკვირველია, უმთავრესად ამ წინა ადრედაც სისტემას მიეწერება ის გარემოება, რომ დღევანდელი ინტელისედი ისეთი მხნე, ბუჯილი, თამაში, უან-მრთელი და ძლიერი.

რაც მეცხება ჩვენს ახალ-გა-

დობის ადრედაც, არ უნდა დავივიწყოთ, რომ ჩვენი საზოგადოებრივი წეს-წესობილება, მისი წესი და მიზნობა სხვის არ უწყობს, არ ახალისებს და არ აქუზებს უმწიგნობროს სწავლისათვის.

ახალ-გაზრდობის წარმატებისთვის საჭიროა კეთილშობილური მაგალითები, თავ-განწირული სამსახური საზოგადო ბედნიერებისათვის, დაერებელი შრომა ერის გამამაგებებელი, უანგრო და ენერგიული მოდგმეობა...

მაგრამ თუ, ამეების მაგიერად, საზოგადოებაში წინააღმდეგობა იქნება და უმწიგნობრო და დარსების მოსაპოვებელია საგზო არის: შობამაგებობა, ნათესაობა, მოყვრება, სიმდიდრე, რა წინააღმდეგ უნდა იყოს იგი შექცეული, მადლი ალაცი, რა გზითაც უნდა გეონდეს ნამოვი, — მაშინ ნუ იტყვი, რომ ჩვენს შევიდეს სწავლის ნიჭი არა აქვთ!

უმწიგნობრო ერთის მხრით ჰქნება მძიმეს და რთულს სამუალებს თავის სასამაგებელი, მორეს მხრით-იკი სუბიქსა და ით უდრეს, და, რა-და თქმა უნდა, იმას ჩასტიდება ხელს, რაც უფრო ემარჯება და ეადვილება.

რადგანაც ადამიანის ცხოვრება ბუნების განიების დაურევველია მიმდინარეობს, მაშინ შეუძლებელია ისეთი ახირებული და შემაძრწუნებელი ამბები გიგონათ, რომარც დღეს ჩვენ გვესმის! მეტი უმწიგნობრო გინდათ ქვეყნისა, რომ მივიდეს საქართველოში, ასისა და ორანის უმწიგნობროს ნაცვლად, რომარც უნდა იყოს, მხოლოდ ათ-

ოდე კაცი ასრულებს გიმნაზიის კურსს!?

ამ უმწიგნობროს სასამაგებელია, სხვათა შორის, ერთი რამ დიდი სასწავლებლაც გაავლია. ჩვენ აქ გავხრით შევიდნენ ამ სავსის.

შორველ და უადრესს საჭიროებად მიგაჩნია ის, რომ ქართველი ოჯახებში ისეთი ქალები გვევდეს, რომელთაც თავის ქვეყნის საჭიროება შეგნებელი ჰქონდეთ და შედეგად უნდა მომზადებული იყვნენ.

რადგანაც ჩვენი დედაბა მარცხად ადრედაც იქნებოდა და შედეგად გვიკურადეს მომზადებული, მაშინ საქართველოს ერის ბედიც სხა მთავარი ადრე იქნება.

ამისათვის საჭიროა ერთი მხრით ხიერიანი საქმეობა სასწავლებელი დავარსოთ, სადაც გამოირჩეოდნენ განათლებულ, გონიერი და თავის მოვალეობის ერთგული დედაბა. სანამ ამ აზრის განხორციელება ვერ მოვახერხებთ, ჩვენი სწავლება-განათლება და, ამასთანავე, მთელი ჩვენი ცხოვრებაც უკანდაც უნდა იყოს და უნაყოფო იქნება.

ალექსი

ვალენტინი

ბატონ-ჟომა საპარტიო უკვირეთათ შეერთებულს.

გულნი პატრეველს პროფესორს, ლ. ოქრომწიგნობროს.

IX*)

გლვის ერჩინა აგრეთვე მე უის ყმობა: ის უფრო ნაკლებად სახაჯი ბატონი იყო. გარდა ამისა საპარტიო გლვი მეუღის სასარგებლო მანიც იხილდა: მოკლდის ზურს, საბად ზეს, ბე-გარას¹⁾. აგრეთვე „ლაშქარ-ადრეობა არც ერთ არ დაკლებდის, თუ და ქნას, თუ ხელმწიფედ არ გათარანს“²⁾. გა-თარანება-კი იშვიათი იყო, მეფე ან-თავისუფლებდა საპარტიო ყვეს სახელმწიფო ხარისხიდან ბატონის რა-იმე სასახლის დასაჯილოდ ეწეოდა. მეფე როსტომმა განათავისუფლა ტა-ტაშვილის ყმები ღალისაგან და სა-ბაბალოსაგან იმ ერთგულს ქათვის, რომელიც ტატიშვილმა დაუმტკიცა მეფეს, როცა საპარტიო მიეცა კახე-

*) იხ. „ვერა“ № 148, 150, 152 და 154.

თის მელომელს³⁾. უფრო იშვიათი იყო ლაშქარ-ნადირობის მოვალეობის ახალ საპარტიო ყმებისგან მეფის სასარგებლოდ⁴⁾. თუ ერისელს მოუ-რავის ყმანი მეფე ალექსანდრემ 1527 წ. სიგელით განათავისუფლა მალისა-გან, ეს ჯილი იყო იმ სამსახურისთვის, რომელიც ბებურმა მეფეს გა-უწია მისი უფროსი (ლეონთან) ომ-ში⁵⁾. საპარტიო ყმანი იშვიათად არი-ან თავისუფლები სახელმწიფო გარ-დასახადისაგან და სახსო გლწე-ბი-კი უმირად თავისუფლებიან უყ-და სახელმწიფო გამოსაღებისგან მარ-ტო იბტიმო, რომ ყმა მორჩილი არის. რატი სახსო უყეთეს მდგომარეობა-ში იყო და საპარტიო ყმა ორს ბატონს

1) გვხვ. კან., § 162. აგრეთვე საქარ-წილო და ღალის მეფისთვის არ ადგენია. კრ. პრ., 70.

2) კრესტი, პრ., 4.

3) ვახტანგ აზნავური განაწილია განა-თავისუფლა მეფეა გადასახადისგან, გარდა ლაშქარ-ნადირობისა და თათრის მალისა. შორ., პრ., 13. აგრეთვე მეფე გიორგიმ გა-თარანა ყმანი სერგეილისა სახელმწიფო გა-დასახადისაგან, ლაშქარ-ნადირობისა. შორ., პრ., 10.

4) შორ., პრ., 2.

5) შორ., პრ., 47; ნახე კრ. პრ., 74.

მეფეს და ბატონ-ბატონს ერთად ემსახურებოდა, ამიტომ არა ერთიელ ეტედათ მავალით, რომ საპარტიო ყმა სჯილობას გადავიდეს ან საეკლე-სიო და ან სახსო ყმა. გლეხი ჰგონებდა რომ იმს ბატონს იმეებს და არ-თმებს სახსო სითარანს. მეფეს სთხოვს მიიღოს თავის მუარელობის ქვეშ და დაინახან შეეწირობისაგან. ასეთი თხოვნას წარმოადგენს სიგელი, მიცე-მული ივანე შვედეთისთვის სახე-ლობად⁶⁾.

საბატონის უფლები ბატონისაგან, „პატი“ ყმა მიღის მეფის მუარელო-ბის ქვეშ. დავით გიორგაშვილი, გა-თარანებული ყმობისაგან, მიღის ყმა-დ მეფე ერეკლესთან⁷⁾. უკეთეს ბატონ-საც ვერ იმეებდნენ.

სახელმწიფო ინტერესს შეადგენდა გლეხის მდგომარეობა განეკარგებინა. პირიქი ადრედაც იმეებდნენ იო-სებ II — paure paysan, paure ra-yon, კარვად ჰქონდათ შეგნებული ჩვენს მეფეებსაც. ამისთვის ისინი სჯილობდნენ კანონით განესაზღვრა-თ გლეხის სასახური ბატონისადმი, და-

მეკვირვებინათ კაცთ-მოყვარული და მოკლებული ყმისა და ბატონის უფლები. ვახტანგმა კანონით მისკ-ნება ყმას თავი დაანერს თავის სას-ტო ბატონს, თავი შეუდარის სახელ-მეების წლით და შეეღებდნენ ბატონისა და გლეხის სახსოგუნდა. იბტიმო დავითით, უმტეხის კაცთ-მოყვარე მეფე, რომ წინა კაცთ-თავის ყმას ძალის ნუ დატანს, თორემ წა-ე, ექვს წელიწადს სხვაგან დასკოვს, მოეა ხელმწიფეს ყმობა და ყმა და-ეკარგებოდა⁸⁾.

გარდა კაცთ-მოყვარეობისა, ამ კა-ნონის აღიარებას უფლებს საუფლებო პოლიტიკური და ეკონომიური მოსა-ზრებაც. ჩვენს სახელმწიფო ჰქონდა, გარდა მალისის ღირსების მიცემისა⁹⁾ დასაჯილოდებოდა, ერთად — ერთი უწყრო — მამულის მიტანა გლწეების. შემდეგ ცხადეთ მამულის მიცემის მა-გიერად თანამდებობის ბოძებას, რომე-ლი აძლევდა უფლებას მობელისთვის სასარგებლოდ მოქმეობა ერთი წელიწად სახელმწიფო შემოსავლისა. ნაზარ-ალი-

1) ვახტანგის კან., § 201.

2) აზნავრობის აძლევს მეფე სილომონ ბა-რამაშვილს. შორ., პრ., 1797 წ.; გურის მთავარი — გიორგი აზნავრობს. შორ., პრ., 54.

ნანი აძლევს პაპო ორბელიანს ახალ-კალენდრის მოუარეობას „გლეხის შე-მოსავლით“¹⁰⁾. იმამ-ყილი-ხანი კოლა-ლიაშვილს აძლევს მდირობას კახეთში და ნახევრის შემოსავლის სახელმწი-ფოს სასარგებლოდ¹¹⁾. ერეკლე მეფე აძლევს ქობულაშვილს ლაშქარების თანამდებობას კახეთში „ყოველი შემოსავლით“¹²⁾. როსტომი ასე თუ წეს-წესობილებას უწყობდა, „kormlenie“-ს, ძველ ღრუს პროცენტის მმართველ-მა თუ უფლებით ინიშნებოდნენ რუ-სეთში, მეფე-მეფე საუფროსი რამ-ლეუტ ეტედათ მხოლოდ საქართვე-ლოში ჯამაგირის დანიშნვის მობელე კაცთთვის. ზარაშვილს ენიშნება 50 მარჩილი ჯამაგირი სხვა-თანავე სას-ხურისთვის¹³⁾. ერეკლე მეფე უნიშნავს მსაჯულს ლიონის 80 მან. ჯამა-გირს, მაგრამ ამას შემოსავლაც უმა-

10) შორ., პრ., 12; იხ. კრევეტ გვ., 16, 24, 32; კრ. პრ., 62.

11) შორ., პრ., 13, 28; Вакраше. Археол. Путешествие, 298, 310; Jutrod. Brosset, 53.

12) შორ., პრ., 27; Акты Археол. Ком. I, 2, 20, 37, 17.

13) შორ., პრ., 25; Церков. гудж., 114.

მული ჩიხანი კაცი, პოლიციელმა (№ 52) დანახა თუ არა ჩიხანი, მიერად იმ კაცს და ბალიდან განდევნა. როცა ჰქვიხეს, რად სწილინარ მავსაო, პოლიციელმა უპასუხა: ბრძანება მაქვს, რომ ჩიხანები და იმერლები ბაღში არ შემოუშვას. რასაკვირველია, ამ გვარს ბრძანება არავინ გასცემდა და კარგი იქნება პოლიციის მოხელეებს დაეჯილდო, რომ უფრო თავიანდაკ და ზრდილობიანად მოეპყრან ხალხს, სულ ერთია, ჩიხანნი იქნება, თუ უჩოხი.

* * * მკათათვის თხოვრებამდე ტფილისის ბაზრებში შემოსულ სულ 195 ტრაპიზა ფეცილი და 5,120 ტრაპიზა ჩენი. გასულ თვეში გაუყარადი დარჩენილიყო 30 ტრაპიზა ფეცილი, რომელიც ამ თვის პირველ ნახევარში ამ 195 ტრაპიზათან ერთად გაყიდულა. ამ თვის 16 შედეგ ბაზრებში არც ფეცილი და არც კერი არ დარჩენილა გაყიდადი. ამავე თვის ნახევარში ჩამოყარდნათ 1,270 ურემი შემა და თითო ურემი გაყიდულა 3—5 მანეთამდე. სტილი-ფენი საქართველო ჩამოყარდნათ სულ 1,440 სული, ამითავე გაყიდულა მხოლოდ 820. თითო სული იყიდებოდა 24—52 მან. ცხვარი ჩამოყარდნათ 5,810 სული; გაყიდულა 4,030. თითო იყიდებოდა 2 მან. 50 კაც.—5 მან. ფთოთ თივა იყიდებოდა 20—25 კაც.

* * * ქვეყანის ქუჩაზე დაიარებოდა ხოლმე ერთი ყოველდღი უბედურთი თერთმეტობა წლის ყმაწვილი, ობოლი, ყრუ — მენჯი და კუჭზე შეშლილი. ამ ბავშვს ნათესავი არავინ ჰყავს და გელახობითა სტეკობობს. ბედმა ამდენი უბედურება არ აკვირა ამ საცადეს და ამ თვის 20-ს ცემობა ქვეშ მოიტანა. ამ ყმაზე ეს ბავშვი ხან სადა გლია უპატრონოდ და ულუკმა-პურად და ხან სად და დიდუღებ შიმშილისაგან სიკვლის ბოლოს.

* * * ზაფხუმა: სომხებისა და ბერძენების სამხედროებამ სომხთა ქუთაისის სამხედრო გუბერნატორს, რომ

ქალაქის საბჭომ მოგვეცეს მამული სამხედრო სკოლების შენობისათვის. სომხის სამხედროებსა და ქაჯურმა საბჭომ უფრო მისსა ოთახის ოთხ-კუთხე საყვანი მიწა და, იმედია, ბენიფიციარ აუხსრულეს სურვილს. ხოლო საყვანი ოთხი არის, რომ აქაური მართლ — მადიდებელი მღვდელეობა სრულიად არა ჰქრუნავს ამ გვარს საქმეებზე. კარგი იქნებოდა, რომ ამ სამხედროეობასაც ეზრუნა თავისი სამწყობათვის, არც ის იქნება ურიგო, რომ აქაურმა საბჭომ ადგილი დაუთმოს უჩინარ-კიხების საზოგადოების სკოლასაც. მე გონივრა, რომ საბჭო მკითხველს მივს არ დიშურებეს ჩენის სკოლისათვისაც, თუ რომ ვინმე ითხოვს მისთვის.

* * * ქაჯა-აჭარა: აქაურში წელს ყურძნისა და სხვა ხილს ჯერ-ჯერობით კარგი პირობითა დაღმრთობა თუ ნაკარს დადევინდა, შარშანდელზე უფრო მეტი მოსავალი მოუტეა ჩენს უფუხარ ხალხს, სიმინდისა, პურისა და ქერის მოსავალიც კარგი არის. ერთის სიტყვით, სიმინდელიც თუ ყოჩაღობა და სიტყვითა არ წაიხიბინა, შარშანდელზე უფრო მეტი იქნება. ესლა სიმინდი ფთოთ ოთხ აბაზად არის, გაზაფხულზე უფრო იოვად იყიდებოდა. ეს ერთი თივა ნაში წიხა არ ჩამოვიდნოდა.

* * * დუშეთი: კვირას, 16 ამ თვისას, პატრეცემულმა ქალბატონმა ანა ნიკოლოზის ასულმა იოსელიანის საჯაროდ გახყადა ის ოტობადენი ნიეთეულობა, რომელიც დარჩა ლატარია-ალღვრის შემდეგ (გამართული წინამძღვრანთა — კარის სამეურნეო სკოლის სასარგებლოდ თიხათვის 4-ს). ამ ეპიკობასაც მხურველის თანადრობობით მიეგება ჩენი მზოვადობა. ნიეთები ძალიან კარგს ფასად იყიდებოდა. აქედანაც წინა და შემოსავალი დარჩა 30 მანეთი და კეთილდრობისაგან გაგზავნილ იქნა. ამ გვარად დუშეთის საზოგადოებამაც ამ სამხედროთა სასწავლებელს შესძინა მხედლებისა დაგვარად სულ 305 მანეთი.

რომლის მიწა-წყალზედაც იყო დაბადებული ბავშვი. ეკლესია, როგორც ბატონი ამ გვარის ყმისა, აძლევდა სხვას იმ პირობითი, რომ იგი არ გაეცილებოდა და მიეკათო (კატობადენი ურბადი მამული¹⁸). საფრანგეთშიაც ასეთი ჩვეულება იყო მიღებული: საეკლესიო უკანონო შვილი ზედობდა ყმად (სერვად) ეკლესიისა¹⁹.

მევე სტილობად ესარგებლად ყოველის შემთხვევით, რომ უკან წაერბოდა ნაბოძელი ყმანი. მევეს შვილია გიორგიმ ანდრონიკე შვილს წაართვა ყმა პეტრიაშვილი, რომლის ქალი გაუპატრებულ იქნა ბატონისაგან. პეტრიაშვილი ცოლ-შვილით გადმოსახლდა სხელმწიფო (მამულზე¹⁸). გაბოძებულინი ტყეობისაგან მიდიან რომელიც მოსწყინდება ვიღაც ყრვანს, მევესთან მიდის ყმად. მას ცდილვად მიწა და თავის შესაძლად საქციემ¹⁹.

18) Кр. гр., 113—114, 125. ექვთიმე მტკვარის მოწმობის მიტროპოლიტა აძლევს ამ პირობითი ყმისთვის უკანონო შვილს მღვდელს აზნაველს.
19) Карповъ. История франц. крестьян, 45.
18) Кр. гр., 38.
19) Кр. гр., 41; Двор. гр., 50.

* * * აჭიანჭვე: რვა თიხათვის შემდეგ აქ ჩენს ცვირი დარა გვიან ხავს. საზინდმა გელოვამა და სიტყვით მეტად შეგვეწუხა, დედამიწას სულ ერთიანად დასქდა. შხოლოდ ამ თვის 19-ს, საღამოს, ილიაობის წინა ღამეს, კვლავ ვეივრდით კარგს ვუტყუა წიხიას, რომელმაც თითქმის საშემოდგომოდ გაზაზღვებული ბუნება ისევე გამოვიცილად და არე-მარე დიდ გავგიწყინა ოცს, წინადა ილიაობას, ძალიან გავრილად ჰავრა.

* * * სოფ. ჯაჭა (ოსეთი): ათს ამ თვისას ამავე სოფელში მცხოვრებელმა ახალგაზრდა ოსმა გვირად თიხობა-შვილმა მოიტაცა თორმეტის წლის ქალი, ფრანსტაშვილის ასული. ეს ქალი დედამამის ერთა იყო და მშობელნი ამ ამბით ძალიან შეწუხებულნი არიან. ეს პატარა ქალი მოიკლეს მამონ, როდესაც სხვა ქალებთან ერთად ფიხისა ჰკრეულა პატარა ტყიანაში. მომტაცებელი ოსი წინადა დანიშნავს აპარტინს თურქულ ამ ქალისას, მაგრამ ქალის მშობლები არ დედაინაწინ. ბევრი ციხეს ის ქალი, მაგრამ ვერ იპოვნეს. მამონ ცხინვალის ბოქალზე ავიდა იმ ახალგაზრდა ოსის სახლში და იმის მშობლებს გამოუცხადდა: სანამ ქალს არ გამოაჩინებ, აქედგან ფესს არ მოვიცილო. რვა დღის შემდეგ გამოაჩინეს ყმაწვილი ქალი, რომელიც წყაყინილი ჰყოლიდად სოფ. წუნარში, ქალმა გამოაჯდა, რომ ამის მეტი მექმნარა არავინ მინდა. არ ციხეთ საქმე რითი ვათავებდა.

* * * სოფ. ქემეტა: ამას წინადა „იერიკოში“ რამდენიმე სიტყვი იყო კეთილდრობად გადმოსულ თიხათვის შესახებ. ეს ქალბატონი თურქულ აზრებითა ზემო-მოასვენებულ სოფელში და ხალხი ისე დახვეწია, როგორც თაფლს ბუხი. ამ მეთიხვის საქციელს ყურადღება ათხოვა ადგილობრივმა მღვდელმა მ. დიმიტრი კასრამქმ და მამასახლისის უფხარა, ბილეთი მოსთხოვეს. როდესაც მამასახლისმა ბილეთის თიხანი დაუწყა, მითხარება თავის თავი ცხინვალის პოლიციის

სამხედრო მამულზედ ამ გვარად იყენენ დასახლებულნი: თავის ნებით ყმად შესულნი და ნაყიდი ტყე.

ტყეით ეპიკობა გაზმობებული იყო დასავლეთ საქართველოში. ეკლესიის ბრძოლის ამ ქაცის დამაძიკობებელ საქციელის წინააღმდეგ კარგი შედეგითქმნდა, თავისი ნაყოფი მოიტანა. ნაკიდდა შესწყვიტეს ყმით ეპიკობა²⁰. მამასახლისმა სახასო, შობარა და საეკლესიო მამულზედა ერთ-ერთი მოსახლარე ყმანი იყენენ. იმთ მდგომარეობაში უნდა ყმითი განსხვავება და არა დიდებულებში, რომელთაც შეადგენეს ყმობის საფუძველი „ნაბობები“ ყმა, რომელსაც პირველი ადგილი უჭირავს საბატონო და საეკლესიო ყმათა შორის, სახასო მამულზედ არ მოიძებნება, რადგან „ნაბობები“ მხოლოდ მევიყმაზე ბატონებსა და ბატონებისაგან ყმად ცდილობდა. მევე-ბატონი და ბატონ-პატონი ყმისთვის ირჩევდნენ მხოლოდ ვადასახადის სიმამინე

20) ხელწერილით: „წინებით“
21) Церков. гудж., 149, 151.
22) რომის იმპერიაში ამა დარქვით ad-siripi. ამა დაკარგეს უფლება პატონის შე-

მოკალის ნათესავად გამოაცხადა. ეს ბოქალის შეატყობინა. შვიტყო თუ არა ეს ბოქალმა, მამასახლისის უფხარა დაუყოვნებლივ სოფლიდან გვექვეინათ ის ქალბატონი და კიდევ განაქვეყნა.

* * * ღაგოაქია: ცოფანი ძალღვრის შიშით ქუჩაში ვერ გამოავსულვართ. ამას წინადა ცოფანიმა ძალღვრამ დაქვინა ერთი რვა წლის ბავშვი, სამეგრელოს პოლკის აფიცრის შვილი. ბავშვი გაგზავნეს საქმობო ტყილისის საბატონო-ლოგოია სადგომში.

* * * როგორც ციხეთ, სამეგრელოს თავდაზაზრობის უფლება ეპიკობად გამოუტყვეველი არის ახლა, როგორც გელოვანებს ქეთიანის უწყება, უსტიციის მინისტრს სახელმწიფო საბჭოში შეუტყინა ეს საქმე და ვანიხილულიც იქნება თურქულ ამ მოკლენ ხანში.

* * * იმავე ვაზეთის სიტყვით, საქართველო უსტიციის გუბერნიისათვის სუკუთარის საგუბერნიო აგრონომის დანიშნა. ამ გვარი აზრი მოწყინებულ იქნა გუბერნატორის მიერ და წარმოადგინდა, სადაც ჯერ არს.

* * * ქუთაისის სამხედრო გუბერნატორი ბ.ნი გროსმანი მკათათვის 25-ს აპირებს სენათში წასვლას. რადგანაც ვიცე-გუბერნატორი ქუთაისში არ იყოფებოდა, გუბერნატორის თანამდებობა დასარულეს სახელმწიფო ქონებათა გამგებელი ანდრია სეიმიონის მე გამრეველი (აქუთ. უწყ.)

* * * 23 ამ თვისას პირველს განყოფილებაში ქალაქის გემმა მალაღობა პოლიციელს ახალდარწობით დააყოფილა დეშენში და გააკაფივინა ხუთ უფროსი კობრი, სხუთს სახასო, სამსი ნესეი და ათი გირგაქე ზურგილი.

* * * იმავე დღეს ოღენის ქუჩაზე, საფოსტო უბლის საყოფელ ქარსის მათხობაზე, უკანონო მიღებული ბავშვი იმის კვირისა, ბავშვი საჭიბო ინსტრუმენტი გაუგზავნა.

* * * იმავე დღესვე განჩეს მგობარეულმა მაქმულ-დებარ-აბაყარი-ოღენი მოიპა-

„დაეთარში“ ჩაწერილი განმტკიცების ბატონ-ყმობისს ერთ ნაირად ჰქონდა ადგილი საბატონო, საეკლესიო და სახასო ყმად დასასაყობებლად. გავინდა ბატონ-ყმადა, სახელმწიფო და დეოთართითა აღიარებული, როგორც რუსეთში „Крестьяне как землевладельцы“ პარკანონიერა პეტრე დიდის დროს ბარკანონის რევიზიის შემდეგ (1718 წ.). რაკი ბატონ-ყმადამ ფხიცი იცვალა და გადავდა კერბო ნაიკიდელებლისაგან და სახელმწიფო დამაგზავნე, ყველა „დაეთარში“ ჩაწერილი განხდნენ სახელმწიფო მონარკეთ. ვადასახადი გავრცელდა აგრეთვე ბოგანოზე და ვიკო ბოგანო (რუსების ბინძლ) იყო შეუძლებელი გლენი, რომელსაც ვენარა არა ჰქონდა და სახლიც ამ მოგონებობდა, ან არა. „ბოგანოზე“ ამოგონდა დასტურდომლობა სურთ ორი შაური, ძიენი ბოგანოს არა სძეს²¹, რადგან ბოგანო ღარიბი გლენია და მამულში მკობრე აქვს, სრული საბატონო გარდასახად არა სძეს²². მინიც მინიც წინადა თავისუფლნი ბოგანონი

არ დახურულს ბაზარში ოღაჩივის მალაღობად ერთი ნაჭერი შვიი მატყრა. ოღენი და იმის ნიჭარება ამოხდნენ, რომ ამ კაცმა მრავალჯერ ჩაიხიდა ამ გვარი დასა. მუდელი ჩენს მალაღობა, ასე რომ რაკაც აქ შემოვიდა და მივიდა, ყოველს გვეკვლივდა თითო რამ ნაჭერი დამაშაზე პოლიციამ შეპირო. ვაშობებს სწარმოებს.

ღაბბე სოფელი

(მოწყობა ამავე)

ს.ო.შ. შინდისი, (გორის მხარა). 18 მკათათვე. ყველამ შეიგნო ცხელდობენის საჭიროება, ყველამ განათლებითი დააღწიონ უმეტრებსა და გადღივიწონ მამაპაპურე ანდაზა: „როგორც გვიწიარეს, ისე უნდა უწიაროთა“; არა ჰზობავენ თეინათ მკობრე მწიფო საბჭოში შეუტყინა ეს საქმე და ვანიხილულიც იქნება თურქულ ამ მოკლენ ხანში.

ისიცი კი საყურადღებოა, რომ, როგორც ყოველსავე ახლად დაწყებულ საქმეს, სკოლის დაარსებასაც ესპირობა შეგნებული მოთავე, რომელმაც უნდა თავისი ქადაგებობა, გონიერების რჩევითა და მავალთი ადუშრის ხალხს სურვილი და სიყვარული სწავლისაში. მაგრამ სად არიან ჩენში ამ გვარი კაცები? ეიცხად ხალხთან კავშირი აქვს, ეინც სოფელი მეთაურად და დადგენიან კაცად ითვლება, ეინც ხალხის თვალ-

(ბინძლ) და ელი (гуляющие люди) განხდნენ სახელმწიფო მონარკეთ. ეელი სახს წილიწლად ერთიველ აღმურების, კეთილდობა და „დასტურდომლობა“, ეკითხულენ სამი აბაზი ასამწერლო არის...²³ ქართლში დღწერა ხდებოდა შვილს წილიწლად ერთხელ. ელითა დაუწერა-კი თხოვლობდა უფრო მოკლე ვადას, რადგანაც ელინი ერთადელობას არა რჩებოდნენ და იმითი რაოდენობა იცვლებოდა ახალის ჯგუფის გადმოასკითხი საქართველოში. აღწერის შემოღებამ მოუძახდა სახელმწიფოს რიცხვი მონარკეთი, იბინძლთა რიცხვი მოკლებული წინადა თეინათ რიცხვი მოკლებული და ელი, მევიარს შირი განმტკიცდა ბატონ ყმადა, დაეთარში ჩაწერილი ბატონთან იმის საშუალო ყმად ვადა. ეს ორ ნაირი ყმა შედეგი იყო აღწერის შემოღობისა.

ს. ხანაშვილი (შეადგენი ყმა)

21) ibid., გვ. 75. დაწერილობით ჩამოვიღეთ ელის და ბოგანის ვადასახად, როგორც საყურადღებო გვეჩვენა დაპატრონო, საეკლესიო და სახასო ყმათა სასახურეულად.

1) Двор. гр., 27.
2) ვახტ. კან., § 110.

წელიწადს დაიწყო 277 მსუი ქ-
ლევი. ამ გზით ჰქონდა, ბუკლე და
კეთილი ნიშნებით გზავს წელიწად-
ში 936,237 მან, 60 კან. უკუვარს.
მარტო განსივთავის, რომელიც გზავ-
თებს ჰქონდა, 1,400 მან. ესრეუბით
თურქი, თანამშრომელს თითქმის 24,000
მან. მათი შრომის ვიდრეოდ, მის-
თან უმჯობესად სარგის მიუხედავად,
ათის წლის განსივთავის—1878—
1888 წწ. გზავს წმინდა მოკვება
9,268,278 მან. ჰქონდა.

— უმჯობესად გავრცელებულია ეს მოკ-
ლევი ქვეყნის სუბიექტად ჩინური კნა-
თითურმე. ამ ქნაზე 400 მილიონზე მეტი
მეტე დახარბიან ჰქონდა, ამ ქნის
მოსდევს, კერძოდ უფს ქნებში, ინგლე-
სური ქნა, რომელზედგ მოდაზარავე
100 მილიონზე მეტი, რუსული—
70 მილიონი მოდაზარავე ჰქონდა, გერ-
მანული—თითქმის 65 მილიონი, ისპა-
ნიური—50 მილიონი, ფრანგული—
45 მილიონი, იტალიური—27 და პორ-
ტუგალიური—25 მილიონი დადამან.

დებემა

22 მკათათვე

მტბრბოში. დღეს 4 საათზე მო-
ვადნენ აქ ჩინოვანების მთავარი ნი-
კოლოზი, მკვიდრე მისი დახადი, და
დადი მთავარი ბეტრე ნიკოლოზის ძე,
ჩინოვანების მთავრის ასულნი: მადა-
და და ხანსკანა. გოგონაზე სტრუმბეს
მაკვებენ მათი უდიდებულთაბანი, მე-
კვიდრე ცესარეობი და წვენი ამპერა-
ტორის სასლუგობასანა.

მტბრბოში. დიდი მთავარი კონ-
სტანტინე ნიკოლოზის ძე მოსწეუბით
არის; მად თანხადან უმჯობესად სიდა-
დაის ნიშნები ისევე აქვს; სქითქვა
უფრო განთავიდა.

ლონდონი. გერმანიის ამპერატორ-
მა გუშინ სილიის დეჟერს ახლო გიან-
რას 10 გუბით და დღეს, წმუდალვის
შედეგ, მავ პორტსმუტს, სიდა მკვი-
ბებს პრინცი უფსასან.

დღესდღეობა ამპერატორი ვიდეკლამი
დაწმინდა ბრიტანიის ფლოტის სანატორი
ადმირალად.

Times—ს სწერენ დეჟემით სტამ-
ბოლიდამ, რომ რავი პრინცი კუმიულ-
ზე და ხალკანთში საქუცს სწეუბი, პორ-
ტრამ პრინცი გაცნა და მოჟოდა
80,000 სთადარბოა ვარის-კაცს, თით-
ვარდა ახსნითა.

ინგლისში შეიძინა ჟგუფი გუნდულე-
ბას უნიონი და ფენიში, სპობადმი
ჩრდილოეთისკენ.

23 მკათათვე

მტბრბოში. გუშინ, ლემოიფი იმ-
პერატორის სასლუგობის დღეს, მკ-
და ეკლესიაში გარდახდა იქნის სპა-
დლობელი პრინცი. ეს დღესსწრე-
დო განსაკუთრებით დიდას ამით ც-
დაისდევს უფსად სასწრეუბით დად-
გომის ტკბობაში. ჰქონდა ჩინიულად
მორთული და განბრადნებული იყო.
ბეტრეგობაში უმჯობესად მარტო გ-
მოკვება იყო წირავზე დასსწრე-
დად. შედეგ მასს უდიდებულთაბის
მიულოცეს დღესსწრეუბი და სუხზე
იყო განთავიდა. მესამე საათზე მიკ-
ხენ ტბრბოს მუდგებურე-შეგინისს
და იმის მუდგეს ასსტასი მისიელის
ასულს. სიდამოს დაწმინდა სეგარეუ-

ლო სადილი იყო განთავიდა. ჩინიულ-
დად განბრადნებული იყო მკუი პალი,
განსაკუთრებით, „მან-სეზიანი“. დღე-
სასწრეუბის დასსწრეუბი უმჯობესად
ქნა.

ლონდონი. ათინდგან დეჟემით ბტ-
უობისებენ „რეიტერის სასაგენტოს“,
რომ განსის არე-მარტო მდღეობი მეტ-
კება მომხდარა. მესამოსენი დაუმარტე-
ბათი. სიდა მდღიან ადვლეუბიდა.

პარიში. უმჯობესად სასამართლო სე-
ბირება 8 აგვისტოს, ახადის სე-
დაისას.

ლონდონი. „რეიტერის სასაგენტოს“
ბეტრეობისებენ დეჟემით, რომ გესრდა
გესრფელი თავს დაუსს დერეჟესს,
დაწმინდა და გაქვია; დერეჟესის
სიდადა ვადლ-ნიში უფსად, დე-
რეჟესს 1,500 კაცი გამოკვდა. მკ-
ბეტრეობის ვარს მდღეოდ არის დაწმინ-
ლებული.

24 მკათათვე

როში. ვახუთ „Messenger“-ს
სიტყვით, მალე ვითავდება მოლოზა
რავება ევტიკანისა და რუსეთის მთავ-
რობის შორის კათალიკეთა ეკლეს-
სის მოწყობილობაზე რუსეთში. პა-
რიში მოწინააღმდეგეები ენისკობის
დაწმინდა რუსეთის ეპარხიებისათვი-
სათა.

ვეტერბურგის ბირეა, 18 მკათათვე.

კატეგორია	მან. გ.	მან. გ.	მან. გ.
რეზერვაციის ბირეა	7	74	
ტრანსპორტის ბირეა	154	1/2	
მანათლიანი ვერცხლის ფული	1	13	
5% პორცელის შინა- განის სერვის მომგები ბილეტი	264	1/4	
— მეორისა	24	3/4	
გრაზნობის ფორცხლინი შეუღობის პაპისა	—	—	—
ტელიონის პანენა	—	—	—
ტელიონის სერვი- ტორი ნიღბის სას- რადობისა	—	—	—

ბათუმში დადგინდა: ხუთშაბათო-
ბით სასწრეუბის 4 საათზედ მოკვებ-
ეზით და სიგორისისს და კრანზე
შეკვდა.

მბათობით სიდამოს 8 საათზე შო-
რის გზით (უფსად ნათ-სადგურებში შე-
კვდა).

გვირაობით სიდამოს, სასწრე-
გობით, სქობილობაში მიდის. სას-
ბათობით მოადის დადგინდა. სას-
შაბათობით შეკვდასს მოადის გზით.
პრინცივობით დიდათ დასსადმი
მოკვებს გზით (კრანს და სიგორი-
სისსაში შესკვდა).

მბათობით დიდათ სტამბოლიდამ.
ფოთიდან ბათუმში მიდის: სას-
შაბათობით—იმის შემდეგ, რად სო-
სიუმიდამ მოადის გზით შორის გზით.
ხუთშაბათობით—დადის 9 საათზე და
მასწრებს მოკვებს გზით მოსაწრეუბი
კავსისის და ვითმის გზით.

მბათობით დიდათ 9 საათზე და
მასწრებს შორის გზით მოსაწრეუბი
კავსისა-ფოთისის და რუგელა-ანარა-
დაისს ქმსიულადს გუქვისა.
ბათუმში დადგინდა ფოთის მიდის პარ-

სეგვიობით და გვირაობით, რავი გე-
მი მოკვ ფოთიდან, ბათუმის სასაგენტო
განსაკუთრებით, „მან-სეზიანი“. დღე-
სასწრეუბის დასსწრეუბი უმჯობესად
ქნა. განდა უფსად-გობის ფოთში მო-
დაის დასსადმი და ვითმ-კავსისის
ხუთ-სადგურადმი დასსწრეუბის ვადსე
გეჟება.

განსხვავებანი

სოფ. დიდ-მეჟერისსეკს, გორიდან
18 ეგრის მანძილზე, სადაც ყოველ
დღე დიდარება დიდარები, სასწრე-
ლოდ და მთელ წლობითაც არის
განსაკუთრებული მშენებელი გამარ-
თული სახლების შენა სართული, რომ-
ელიც უმჯობესად ერთის ზღისა და
მორის ოთახისაგან ბილიკინებით, სას-
ზარეულობით, ბალი და სხვა ყოვე-
ლისავე მოწყობილობით. ფსი ზომი-
ერია, დაწერილობით პირბაბის გავე-
და შეიძლება ყოველთვის ადგილობ-
რივ, ან წერილობით სახლის პატრონი-
საგან. აღრესი: **Горы-Медведице-
вич Дворничи Георгио Елазарови-
чы Тулаеву.** (2—1)

გამოცემა ცალკე წიგნად და ისე-
ლებს „წერა-კითხვის საზოგადოების“
წიგნის მალაზიაში ვად-ფხველას (ლ.
რაიკაზე მკვიდრი).

მოთხრობანი

ფსი 30 კან.
ამევე მალაზიაში ისილებს
ი. გ. შავგახას
მოთხრობა
„ზღაზის ნაბამიკი“
ფსი 25 კან. (10—7)

ისიყდება
„წერა-კითხვის საზოგადოების“ წიგ-
ნის მალაზიაში

სხალი წიგნი რუსულ ენაზე:
ГРУЗИНСКІЕ ПОЭТЫ
въ образцахъ,
пер. И. Ф. Тхоржевскаго.
ფსი 30 კან
წერა-კითხვის გამავრცელებელ
საზოგადოების
წიგნთ-საწერებში
(Дворцовая ул., Караваевъ Са-
рай Земельн. Банка, № 102).

ისიყდება ყოველ კვარი წიგნები,
რაც დღემდის დაბეჭდილია ქართულს
ენაზე და განსაკუთრებულად მოაბო-
გება, და ვინადა ამისა ახლოდ შექმნი-
ლი წიგნები:
ცხორება დარსის მორამ მან კან.
გვანტელას, გამოცემა
„სომხთა წიგნთ-საკით-
ხვისა“ 10
თამარანი, რაფელ ერისთა-
ვისა 60
თორნიკე ერისთავი 1
სანაწრეობა ახუბა 40
ნირო ორბელიანის ლექსები
სრულითაჲ, მ. ვითინისა. 80
სრულითაჲ რიხე 20
გენათის მონასტერი, გამოც.
დამამიას 25
ფსიუტი ლექსები, გ.წ. იავე-
რისი* გამოცემა. 40
თამარ-ციცერა, ისტორიული
ოთხ-მოქმედებანი დრამა-
ტიული პოემა 50
დღესდღეობის ხედი ნამბოი
სანაწრეობის კილისა, თარ-
განი ი. რამსიელის მიერ 15
საბ-სილბან ორბელიანის
ლექსები, ლექსნიდრე
განსაკუთრების გამოც. 3
სანაწრეობის ტრადი-
ცია, ი. მანსიელის სიგარ-
გისი ინგლისურადმი 50

„საქართველოს კალენდარის“ რედაქციისგან:

„საქართველოს კალენდარის“ რედაქცია უკვე შეუდგა 1890 წლის გ-
ლენდარის შედგენას და საქართველოს მკვლევარს კალენდარის სიგარე-
ლისა და სიგნებისათვის საქართველოში მკვლევარი საქართველოს შესახებ ცნო-
ბა და ასახლო, ბევრთად და შედ-მეყვებით გამოიხიბული. ამ ტომი რედაქცია
მიმართავს ყოველს ქართველს, ვინცა-ცა შეძლებს აქვს თავის საშაბოროსა
და მდგომარეობის გამო რომელიმე წუგება და რავი იმ შედ-მეყვინილთა საკლენ-
დარო ცნობათა და მასალათა შეტყვის და მოპოვების, მოგვეწოდოს და ამით
ჩვენც დაგვეხლოს და ჩვენს საზოგადოებას, რომელსაც ასე ძალიან გვირ-
ვება ყოველთვის სრული, სიგნე და რეცელა საკლენდარო წიგნი. თავ-
ვის მხრით რედაქცია ყოველს ღონისძიებას იხმავს, რომ ბევრთად მოკე-
დას ამ რთულს საქმეს, აიკლავს თავიდან იმ ნაკლებულება, რომელიც
პირველ ხან იმ მთელად ასაკლებული იყო, და საქართველოს უკეთესი კალენ-
დარი შესძინოს ჩვენს საზოგადოებას.

შემოსენებელი ცნობა და მასალა სსსრეული მოუვიდს რედაქციის
15 სექტემბრამდე.

რედაქცია დიდის მადლობით მიიღებს ყოველ ვარს სიგარეკატორი წაწერს
და ცხადე გამოკვლევას კალენდარის სადაცტრატორი განსიგარეუბისა დასსაქვდად.

რედაქცია მიიღებს კალენდარში დასსაქვდად ყოველ ვარს განსხვავებას როგორც ქ-
რთულს, ისე რუსულსა და სხვა ევროპულს ენაზე შედგენის პირობით: ერთი გვერდი წი-
გნის თუბი ღონის 12 მან., ნახევარ გვერდი—7 მან. წიგნის შუაში ერთი გვერდი 10 მან.,
ბოლოში—6 მან. წიგნის ბოლოში: ერთი გვერდი—5 მან., ნახევარ გვერდი—3 მან., მე-
ოთხედი—2 მან.

ვინც განსხვავებას დასსაქვდად კალენდარში, 1890 წლის კალენდარს უფსად მიიღებს,
განსხვავებათის უფსად მიზნობის ტელიონის: ვ. გენი, ტელიონის საზოგად-ზნაწრე
ხანდა, ტელიონის—წერეულის წიგნის მალაზიაში, ფოთში—წიგნის მალაზიაში, პა-
რეჟესში—ნაოქვს.
ფსიგის აღრესი: **Тифлис. Дворникий банк. Валериану Гуня.** (10—8)

მის. ლ. ნასიძე

ამხანაგს ვაწეილებს ვინაზიხის, კორპუსისა, რეალურ და სამოქალა-
ქო სასწრელებელთათვის. ვარდამ მოსიგარეული ვაწეილები იხილიან თითქმის
10 მან., სალში აყვანილინი—30 მანათი. მიხილის ტქნაზედ, კუკიაში, სას-
ლო № 108. (50—16)

ქოქოკრი

ანუ ანბანი და პირველი საკითხავი წიგნი, იაკობ გოგებაშვი-
ლის შედგენილი, მეთექვსმეტილი გამოცემა.
დაბეჭდა „წერა-კითხვის საზოგადოების მიერ“ და ისიყდება ამ
საზოგადოების წიგნის მალაზიაში ტელიონის, სასახლის ქუჩაზედ, მან-
კის ქარხანაში. ფსი 10 კან.
ვინც ერთბაშად იყიდის არა ნაკლებ ათის ცალითა, წიგნი და-
ვიდობა ცნას კაპივად, ვინც იყიდის ასს, ან მეტს ეგზემლიარს,
წიგნი მიეცემა რვა კაპივად.
ტელიონის ვარეშე შედგენილი უნდა მიმართონ წიგნის მალა-
ზიაში ამ აღრესით: **Въ Тифлисѣ, Дворцовая улица, Караваевъ-Сарай**
Земельнаго банка, № 102.

დღეს ენა და გუგნების კარი

ახლად დაბეჭდილი „წერა-კითხვის საზოგადოების“ მიერ
ისიყდება
„საზოგადოების“ კანტალარიაში.
ბუნების კარი უმჯობესად არის დაბეჭდილი, დღესდღეობაში შიგ-
ლილი და შიგნითაში ახალი მოთხოვნიებით, ლექსებით და სურ-
თებით. შინი უწინდელი, ესე იგი „დღესდღეობა“ ღონის ექვსე მურა
(30 კან.), ბუნების კარი-თხუთმეტე მურა (75 კან.).
ვინც ერთბაშად ნად ფუდეჟე იყიდის ოც-და-ათი ცალს დღესდღეობისს,
ითთა წიგნი დღესდღეობა ხელო „შაშარად“ (25 კან.); ვინც იყიდის ათს
ცალს ბუნების კარისს ნადლად ფულზედ, ითთა წიგნი დღესდღეობა
თითხიში „შაშარად“ (70 კან.), ვინც ოც-და-ათს ცალსს,—სამბაზად
„შაშარად“ (65 კან.), ვინც ახსს და მეტს,—სამბაზად (60 კან.).
ესეც მსურს ყდში ჩანსული წიგნი იყიდოს, თითა წიგნზე კიდევ
სამი „შაშარი“ უნდა დაუმზადოს.
ვინც ტელიონის ვარეშე წიგნს დაიბარებს, განსხვავებას ხარჯთა თე-
რად მიეღველსა უნდა იყოსოთ.
მიეღველსა ამ აღრესით უფსად მიმართონ კანტალარიაში:
Тифлисѣ. Въ ванцеларію Общества грамотности, Дворцовая
ул., домъ Зем. Банка, № 109 და 110.